

אמור

הטעם שלא הביא פירוש אחר בכפל הלשון „אמור ואמרת“, שלכאורה מתאים יותר בפשוטו של מקרא מהפירוש „להזהיר גדולים על הקטנים“.

דהנה לקמן בפרשה נאמרי „וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל“, ובפרשי שם „אל אהרן וגו' ואל כל בני ישראל“ – „להזהיר ב"ד על הכהנים“, והיינו, דזה שדיבר משה „אל כל בני ישראל“ אודות הלכות כהונה: הוא כדי „להזהיר ב"ד (של ישראל) על הכהנים“, שב"ד של ישראל צריכים לזרז את הכהנים על מצוות כהונה.

ועפ"ז צ"ע, מנ"ל לרש"י ש„ואמרת אליהם“ בא לרבות דין חטא, „להזהיר גדולים על הקטנים“ (ולעיר שלפי פשטות לשון רש"י משמע שזהו חידוש דין רק גבי טומאת כהן, ולא בכל

א. בריש פרשתנו עה"פ „אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם גו'“, מעתיק רש"י מן הכתוב „אמור אל הכהנים“ ומפרשי: „אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים“.

והנה נתבאר כמ"פ שגם הדיבור-המתחיל שבפרשי מדויק הוא (וכפי שמצינו במפרשי רש"י בכ"מ שעמדו על כך). ועפ"ז צ"ב בנדוד"ד – הרי בפירוש זה כוונת רש"י לכאורה רק לפרש הכפל ד„אמור ואמרת“, וכפי שמעתיק בגוף פירושו „אמור ואמרת“, וא"כ למה העתיק (בדיבור-המתחיל) מן הכתוב גם התיבות „אל הכהנים“, לכאורה הו"ל להעתיק בהד"ה רק התיבות „אמור ואמרת“, ולהתחיל פירושו „להזהיר כו'“.

[ואין לומר שכוונת רש"י בזה היא רק לציין את התחלת הפרשה, כי כבר נת' במ"א, שמזה שמצינו בכמה פרשיות שאין רש"י מציין את התחלתן, מובן, שבהפרשיות שבפירושו מעתיק התחלת הפרשה, אין כוונת רש"י בהעתקת תיבות ההתחלה לציין התחלת פרשה אלא תיבות אלו שייכות לתוכן הפירוש].

ב. ויש לומר, שבזה מרמז רש"י

(3) כא, כד.

(4) בתרי"כ שם „הזהיר את אהרן ע"י הבנים ואת הבנים ע"י ישראל ואת הבנים זה על ידי זה“ – ורש"י מביא רק המוכרח בפשט"מ, ד„אל כל בני ישראל“ מאי שייכא הכא, ולכן מפרש דקאי על ב"ד של ישראל. וראה מפרשי רש"י שם. וראה הערה 6.

(5) בפרשי שם ד"ה וידבר משה – „המצוה הזאת“. וראה לקמן הערה 20.

(6) מפשטות ל' התרי"כ „ואת הבנים ע"י ישראל“ משמע שהוא דין על כל ישראל. וראה אה"ח ריש פרשתנו ד"ה אמור ואמרת. אבל רש"י מדייק „ב"ד“ (אף שבכתוב נאמר „ואל כל בני“). וראה לקמן הערה 11.

(7) וכן ב„דס“ שגם שם (אחרי יו, יב) מביא רש"י דרשה זו [ולעיר, שרש"י לא הביא גבי

(1) מיבמות קיד, סע"א. – ולהעיר שבתו"כ ריש פרשתנו „בני אהרן אף הקטנים“. ובקיצור פסקי הרא"ש ריש הלכות טומאה (הובא ברא"ם, צידה לדרך ועוד מפרשי רש"י, שלמדים „להזהיר גדולים על הקטנים“ מלשון הכתוב „הכהנים בני אהרן“ (ולא „בני אהרן הכהנים“). ואכ"מ.
(2) ראה לדוגמא פרשי ר"פ קדושים. וראה בכ"ז לקו"ש ח"ב ע' 78 הערה 2. ועוד.

ב"ד¹¹ בכך" (להפריש הכהנים מן הטומא אה), וכן אח"כ (גבי נשים האסורות לכהן) נאמר¹² "וקדשתו" ופרש"י "על כרחו, שאם לא רצה לגרש הלקה ויסרהו עד שיגרש" (שפשוט שהכוונה בזה לב"ד¹³) – הרי שבפרשה זו נכללו ציוויים לב"ד, ועפ"ז גדלה התמי, מנ"ל לרש"י בפשוטו של מקרא לחדש שהכוונה באמירה השני (ואמרת אליהם) היא "להזהיר (כהנים) גדולים על הקטנים", ולא – "להזהיר ב"ד על הכהנים"?

ולכן מעתיק רש"י את התיבות (אמור) אל הכהנים, שבזה שולל את הפירוש הנ"ל שהיתה כאן אמירה לב"ד (של ישראל) להזהירם על הכהנים, שהרי מפורש בכתוב "אמור אל הכהנים", וא"כ גם האמירה השני (ואמרת אליהם) באה בהמשך לזה היינו לכהנים, ולכן פרש"י "להזהיר גדולים על הקטנים", שע"פ פרש"י בפשוטו של מקרא¹⁴, אין בכלל

מצוות התורה¹⁵ – הרי אפשר לפרש, שאמירה זו השני היא אמירה לב"ד, "להזהיר ב"ד על הכהנים".

[וע"ד פירוש האור החיים כאן¹⁶, ד"כ נגד הכהנים אמר אמור אל הכהנים, וכנגד אזהרת אחרים שלא יטמאו אמר ואמרת אליהם, ומביא מה שנאמר בסוף ענין זה "וידבר משה אל . . כל בני ישראל", וזה יצדיק לך פירושנו שאז הרה בא כאן גם לישראל שלא יטמאו הכהנים¹⁷].

והתמי גדולה עוד יותר: בהמשך ה- כתובים כאן מצינו כמה ציוויים לב"ד על הכהנים: לאחר אזהרת טומאה נאמר¹⁸ "קדושים יהיו לאלהיהם גו", ובפרש"י "קדושים יהיו – על כרחם יקדישום

שרצים עה"פ (שמיני יא, מב) "לא תאכלום (כבימות שם), ורק לעיל שם (יא, יג) מפרש "לחייב את המאכלין לקטנים". וכן בשבת עה"פ (יתרו כ, י) "ובניך ובתך מפרש רש"י "להזהיר גדולים על הקטנים" (וג"ז הוא חידוש דין בשבת, שהרי גם "בהמתך" בכלל). ונתבאר במ"א. ואכ"מ.

(8) דלא בכגמ' שם שהוא דין בכל המצות.

אבל להעיר מטור יו"ד (ר"ס שעג) ובב"ח שם (וכן בב"ח או"ח שסמ"ג, שיש חילוק בין כל המצוות וטומאה, דבטומאה מזהירים להפרישו מן הטומאה (כמשמעות הלשון "להזהיר בו" על הקטנים", משא"כ בשאר מצוות אסור רק לספות בידים. וראה גו"א פרשתנו כאן. וכבר האריכו בזה במפרשים.

(9) וכן הקשה בב"ח יו"ד שם.

(10) סד"ה אמור ואמרת.

(11) אלא שבאוה"ח פי', "ואל כל בני" שהוא איסור על כל יחיד לטמא כהן (כפשוטו ל' התו"כ), ומ"ש "ואמרת אליהם" מפרש דקאי על כל ישראל: משא"כ לפרש"י קאי על ב"ד (כנ"ל הערה 6).

(12) כא, ו.

(13) ולהעיר, שבתו"כ שם נאמר רק "על כרחם", ורש"י מוסיף (על התו"כ) ומפרש "ב"ד".

(14) כא, ח.

(15) ע"פ תר"כ שם, "בעל כרחו". ולהעיר ש' בתו"כ שם מסים "כי קדוש גו" – להזהיר ב"ד על כו", ורש"י לא הביא. וי"ל בפשטות כי סומך על פירוש לפנ"ז (שם, ו) הנ"ל.

(16) משא"כ ע"ד ההלכה ש"להזהיר כו" קאי (גם) על ב"ד, בפשטות קאי על ב"ד סתם, של ישראל (וראה אוה"ח שם). – ובגו"א כאן, דזה שמשמע בטור (יו"ד שם) ד"דוקא כהן מזהר על הקטן אבל ישראל אינו מזהר עליו . . זה שלא כסוגיא דהתם".

אבל בפמ"ג (א"א) או"ח ר"ס שמג דרק ב"ד של כהנים מזהר. ולהעיר מצפ"ע עה"ת פרשתנו כא, כד.

ולהעיר מהדיעה (ראה צידה לדרך לפרש"י יתרו שם ע"פ ל' הרמב"ם הל' אבל פ"ג הי"ב).

ציזוי זה אזהרה לב"ד (של ישראל) לשמור את הקטנים מן הטומאה, אלא חיוב על (כל) הכהנים לשמור את הכהנים הקטנים.

ג. אלא שעדיין אין הענין מיושב כל צרכו, דאף שמלישנא דקרא מוכח שאין הכוונה ב"ד, ואמרת אליהם "להזהיר ב"ד על הכהנים, אבל בקרא גופא יש לה- בין, אמאי לא נצטווה משה בפירוש להזהיר את הב"ד על הכהנים?

זאת ועוד: בשלמא אם נפרש ד"ר- אמרת אליהם" היינו "להזהיר ב"ד על הכהנים", מובן מה שנאמר בסוף הענין "וידבר משה ג' ואל כל בני ישראל", שמשה הזהיר את הב"ד (של ישראל) על הכהנים, שהרי כן נצטווה מלכתחילה מפי הגבורה.

ואף שזה נאמר לאחר הפרשה ע"ד דיני כהן בעל מום (שלא יעשה עבודה כו'), וע"ז ה" דיבור בפ"ע¹⁸ – י"ל, דמ"ש בתחילת הפרשה "ואמרת אליהם" (להזהיר ב"ד על הכהנים) קאי גם על הפרשה שלאח"ז אודות דיני כהן בעל

מום (ולכן בדיבור השני¹⁹) (אצל דיני כהן בעל מום) מקצר הכתוב ומפרט רק "דבר אל אהרן"²⁰, ובסיום פרשיות אלה מסופר כיצד קיים משה רבינו את הציזוי – "וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל", שהזהיר ב"ד על הכהנים (בכל הנאמר לפנ"ז²¹):

אבל ע"פ פרש"י ד"אמור ואמרת" היינו "להזהיר גדולים על הקטנים", צריך לומר, דזה שהזהיר משה את הב"ד (של ישראל) על הכהנים (גם בדיני בעל מום²²), עשה זה מדעת עצמו.

[ואע"פ שמצינו בהרבה מקומות שלא נזכר בקרא ציזוי הקב"ה למשה אלא רק דיבור משה לישראל, כי ע"פ פש"מ אין הכרח שהכתוב יפרש זה להדיא, דמובן מאליהו שדיבור משה לישראל ה' לפי שכן נצטווה מפי הגבורה²³ – דוחק קצת, לכאורה, לפרש כן בנדר"ד (שה- כתוב מפרט רק דיבור משה לב"ד ולא ציזוי הקב"ה אליו על כך), כיון שרק ע"י הוספת תיבות אחדות לחוד בציזוי ה'

(18) כא, טז:ז.

(19) ולא הזכיר אפילו "בני אהרן". וראה

הערה הבאה.

(20) בפרש"י שם, המצוה הזאת, ומשמע לכ- אורה דקאי רק אלפני ולא אלפני פניו. אבל יותר מסתבר דקאי על כל מצוות כהונה שנאמרו בפרשה עד עתה, ובפרט שבפרשת כהן בע"מ לא נזכר "בני אהרן" (כנ"ל הערה הקודמת). וראה גם אוה"ח ריש פרשתנו (הג"ל בפנים ס"ב).

(21) משא"כ בנוגע לפרשה ראשונה ע"ד פרי- שה מטומאה ואיסורי חיתון כו', י"ל שהבין זה ממה שנצטווה להקדישם בעל כרחם בב"ד כפרש"י (שהובא לעיל ס"ב).

(22) ראה רמב"ן קרח טו, ח. ובכ"מ. וראה תו"א שמות (נב, ד). שם ס"פ בא (ד, ט). – וראה לקר"ש ח"ג ע' 72 ובהערה שם.

וראה השקו"ט במשכיל לדוד, באר בשדה ובאר יצחק שם. ועוד) שיש חילוק בין ב"ד להאב, שב"ד מוהרים רק שלא לטמא בידים, משא"כ האב חייב גם להפרישו. ע"ש. וראה גי'א שם בדעת הטור.

(17) ועוד: אמאי לא פי' רש"י ד"אמור ואמרת" הוא להזהיר ב"ד על כהנים אלא שקאי על ב"ד של כהנים (ראה פמ"ג וצפ"ע שבהערה הקודמת).

(*) ראה בפרשיות אנציקלופדי' חלמודית ערך "בית דין של כהנים". וש"נ.

למשה ("אמור ג' ואל כל בני") הי' אפשר לכלול גם פרט זה. ומשמע מזה, שבנדר"ד עשה זאת משה מדעת עצמו].

ד. ויש לבאר טעם הדבר ע"פ הכלל²³ "כהנים זריזין הן", וא"כ אין צורך להזהיר ב"ד עליהם, ולכן מפרש דהצורך באזהרה (אמירה) נוספת הוא רק בשביל כהנים קטנים שאינם שומרים א"ע מן הטומאה.

[ומ"ש רש"י על "קדושים יהיו", על כרחם יקדישום ב"ד בכך" (וכן על "וקדשתו" פי', "שאם לא רצה לגרש הלקהו כו") – אין זה תוכן הענין ד"להזהיר ב"ד על הכהנים", ד"להזהיר כו" הוא דין כללי, שב"ד צריכים להש"תל שהכהנים ידעו ויזהרו בכך [ע"ד "להזהיר גדולים על הקטנים", שהפירוש בזה הוא²⁴, שהוא חיוב על הגדולים לדאוג שהקטנים לא יטמאו א"ע], משא"כ הא ד"על כרחם יקדישום ב"ד בכך" הוא דין פרטי, שבהן הרוצה לטמא את עצמו, כופין אותו ב"ד בעל כרחו ומפרישים אותו מן הטומאה, וכן אם נשא אשה פסולה, מענישים ומייסרים אותו].

אלא שעפ"ז צ"ע לאידך גיסא, כיון שאין צורך בכך, אמאי הזהיר משה את ב"ד של ישראל על הכהנים?

ויובן זה בהקדים ביאור הכלל דכהנים זריזין הם, שיש לפרשו בשני אופנים: (א) זהו מצד עבודת הכהונה²⁵, דכיון שהם עוסקים בעבודת הקודש (או

שנמצאים במקדש) ה"ז פועל בהם ענין הזריזות. (ב) זהו מצד עצם ענין הכהונה²⁶, דכן הוא טבע ותכונת הנפש של כהן בעיני כהונה (וכלשון רש"י²⁷ "שכולם היו בני תורה וחרדים ונוכרים כו", ובמ"א²⁸ "בקיאי' הן בכל . . דכתיב בהן²⁹ יורו משפטי' ליעקב").

והנפק"מ – בענינים שאינם שייכים לעבודת הכהונה, האם גם בהם אמרינן כהנים זריזין הם.

[דאע"פ שבהלכות שבהן שווים כל ישראל לא מצינו חילוק בין כהנים ושאר ישראל (לדוגמא – לא מצינו בגזירות חכמים שרק בישראלים גזרו גזירה ולא בהכהנים – להיותם זריזים) – הרי זהו לפי שהענין דכהנים זריזים הם אמרינן רק בענינים השייכים לכהונתם; אבל אכתי יש מקום לעיון בענינים שאינם שייכים לעבודת הכהונה, האם גם בזה אמרינן כהנים זריזים הם³⁰].

וכמו בעניננו – הפרישות מטומאה (ואיסורי חיתון כו'), שזהירות זו צ"ל בכל מקום (אפילו בחול) ובכל זמן (גם כשאין ביהמ"ק קיים), ואין כאן זריזות הבאה מעבודת הכהונה, אלא שזהו א' מעניני כהונה.

אמרו כהנים זריזים הם אלא בעבודה א"צ באכילת תרומה כו" (ולהעיר דאכילת תרומה איקרי עבודה – פסחים עב, ס"ב ואילך).

(26) להעיר משו"ת הרמ"ע שם, "ואימת מקדש עליו ועוד דכהנים זריזים הם", ומשמע שהם ב' ענינים.

(27) שבת שם ד"ה אכרים.

(28) שבת קיד, ב ד"ה זריזים. – ולהעיר מרש"י עירובין (קג, א) "כיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קדש".

(29) ברכה לג, י.

(23) שבת כ, א. וש"נ. וראה גם הנסמן בגילויי הש"ס (להר"י ענגל) שם.

(24) ראה בארוכה בזה לקר"ש ח"ז ע' 151 ובהערות שם.

(25) ראה שו"ת הרמ"ע מפאנו ס"א ד, לא

אין צורך לזרזו: ורק כהן שאינו בדרגא זו, צריך לזרזות בעניני כהונה שלו כאשר אינו עוסק בעבודת המקדש.

ויש להוסיף ביאור ע"פ פנימיות ה-
ענינים:

מבואר בספר התניא³⁴ ש"אין סוף ב"ה מלוכש בבחי' חכמה שנפש האדם יהי' מי שיהי' מישראל", שבבחי' זו, אע"פ שלא שייך בה ענין הגלות³⁵, שנפש הבהמית שמהקליפה תוכל למשול עלי' כו', מ"מ יתכן אצלה ענין ה"שינה", "היא בבחי' שינה ברשעים ואינה פועלת פעולתה"³⁶.

אמנם יש בנפש האדם בחי' עמוקה יותר, שלא שייך בה אפילו גדר של "שינה", שזהו עצם הנפש (כמבואר בספרי קבלה³⁷ ש"יש ניצוץ קטן מאד שהוא בחינת אלקות כו' וזה הניצוץ מתלבש בכח ניצוץ אחד נברא כו' הנק' יחידה") שעי' נאמר³⁸, "אני ישנה ולבי ער", עצם ופנימיות הלב שהוא תמיד ער אצל כאו"א מישראל ולא שייך בו אפילו שינה³⁹.

ואלה הם שני הענינים שבכאו"א מישראל: מצד ניצוץ בורא המלוכש ביחידה שלו אין צורך בשום זירוז, שהיא תמיד בשלימות בכל מקום ובכל זמן,

ויש לומר, שזהו החילוק בין ציווי הקב"ה, ודיבור משה רבינו לישראל: מצד תכונות נפשם של הכהנים, הי' ראוי שיהיו זרזים בכל השייך לעניני כהונה, ולכן מצד ציווי הקב"ה אין צורך להזהיר ב"ד על הכהנים: אבל היות שנצטוונו⁴⁰, "ועשו סיג לתורה", לכן, הוסיף משה רבינו מדעתו "סיג", דאע"פ שבהיות הכהנים עסוקים בעבודת הכהונה אמרינן דזרזים הם כי היראה דעבודת הקודש עליהם, הרי כשאין עסוקים בעבודתם, יתכן שתהי' חלישות בזרזותם, ולכן יש צורך לזרזם על כך⁴¹.

ה. ויש לבאר זה ע"ד המוסר וה-
עבודה:

ענינים של הכהנים הוא – בלשון הר' רמב"ם⁴² – "להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו כו' ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים כו' ה"ז נתקדש קדש קדשים ויהי' ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים כו'", דמזה מובן, שמי שעומד בדרגת הכהונה לפי מהותה, הרי בכל מקום ובכל זמן הוא מרגיש שהוא עומד "לפני ה'" ובמילא

30 אבות פ"א מ"א.

31 וכדמצנינו תקנות וגזירות של משה רבינו (ראה שבת ל, א. ועוד). ולהעיר מהשקוט (ראה לקח טוב (להר"י ענגל) ס"ח. וש"נ) אי מצנינו סיג בדאורייתא.

32 אלא שעפ"י צ"ל שעיקר כוונת משה להזהיר ב"ד על הכהנים הוא בשיכחת להנאמר בפרשה שלפני פניו (פרישה מטומאה ואיסורי חיתון) ולא אפרשה הסמוכה, שהרי קאי שם באיסור בע"מ למובח שזהו דין בעבודת המקדש שלכאורה א"צ זירוז. ועצ"ע.

33 סוף הל' שמיטה ויובל.

34 פ"ח (כג, סע"ב).

35 שם פ"ט (כה, א).

36 ע"ח ש' דרשני אבי"ע פ"א. הובא בלקו"ת

פ' ראה (כו, א). ונת' בארוכה בד"ה ועתה אם נא תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' ר"ג ואילך).

37 שה"ש ה, ב.

38 כי הוא למעלה מגדר העלם וגילוי. וי"ל

שהוא ע"ד הענין ד, המאור הוא בהתגלותו (תרי"א וירא יד, ב), שהוא למעלה מהעלם וגילוי (ראה

הגהות לד"ה פתח אליהו תרנ"ח ע' נב). ועצ"ע.

השמיעה און א חוש הראי' איז שומע קולו ורואה . . קודם אור היום³⁹ איז זיך מתגבר דער שלאף . . מען דארף זיך מתגבר זיין ניט פארשלאפן די צייט . . און דאמאלס וועט מען אויך זיין א כלי אויף מקבל זיין אור היום. דאס איז מחוייב יעדער איד וויסן און אויך אז ער באגעגענט א אידן דארף ער אים זאגן: הער ברודער, זאלסט ניט פארשלאפן פאר דעם אור היום⁴⁰, עכלה"ק.

ומזה, אשר אין צורך לחדש אצלו הרצון להתגבר ולעשות פעולות לזרז אור הבוקר של הגאולה, אלא צריכים רק להעירו משנתו, ובמילא בודאי יעשה כל אחד מִישראל את־שלו להביא את־הגאולה, ותיכף ומיד ממש.

(משיחות ש"פ אמור חשכ"ה)

בל' הכתוב³⁹ „השוכן אתם בתוך טומאתם“, דגם בחוץ לארץ ובזמן הגלות אין צורך להזהיר הכהן על הפרישות מטומאה:

ורק מצד בחי' חכמה שבנפש – ששם שייך ענין השינה כנ"ל, יש צורך להזהיר ב"ד על הכהנים.

ו. אבל אעפ"כ, גם בבחי' זו ה"ז רק „שינה“ בלבד ולא גלות ח"ו, ולכן, הת-עוררותה של החכמה שבנפש אינה קשורה עם פעולה בדרך חידוש גמור (ביטול הרע כו'), אלא זהו ענין של קיצה משינה בלבד.

ועפ"ז יש לבאר דיוק לשון כ"ק מר"ח אדמו"ר באחת משיחותיו⁴⁰:

„עס איז דער זמן אז מ'איז לעבן ראש ההר. באמת זעט מען דאך אז משיח איז שוין קרוב, ער איז הינטער'ן וואנט⁴¹ און דער וואָס האָט אַ גוטן חוש

גו". וי"ל שזהו המשך השיחה: שומע קולו ורואה). וראה זח"ג קיד, ב. ובאור החמה שם: אחר כחלנו כו' אילו ניתן רשות לראות כו'.
(42) להעיר מברכות סב, ריש ע"ב (כפירוש הערוך, הובא כחדא"ג מהרש"א שם).

39) אחרי טז, טז.

40) י"ט כסלו תרצ"ט (ס' השיחות תרצ"ט ע' 316-7).

41) שו"ש ב, ט (ומסיים „משגיח גו' ענה

אמור ב

מצרי שהרגיש בדבר ה' מכה ורודהו כל היום, משמע שמוטעת היתה ולא רצונית⁸.

ועפ"י מובן גודל שבחן של ישראל שנלמד מכאן, דזה ששאר נשי ישראל לא נכשלו בזה היינו שלא ה' אפילו באופן של אנוסה או מוטעת.

ולכן משמיענו הכתוב, "ושם אמו שלומית בת דברי" – אף שאין זו דרכה של תורה לפרסם ולהודיע גנותן של ישראלים, וכ"ש בנוד"ז שהמדובר בשג"גה – שאין המטרה לפרסם גנותה של אשה ישראלית ח"ו, אלא להיפך, לפרסם שבחן של ישראל, שהכשלו בעריות ה' מושלל אצלם לגמרי (אפילו לא בשוגג¹² ובאונס¹³).

א. בסוף פרשתנו נאמר: "ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי גוי ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אותו אל משה ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן". ואמרו רז"ל שכתוב זה בא ללמדנו "שלא נחשדו (ישראל) על העריות" – "להודיע שבחן של ישראל שלא ה' ביניהם אלא זה ופרסמו ופרטיו הכתוב, ועליהם מפורש בקבלה גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום, וכמובא גם בפרש"י, "ושם אמו שלומית בת דברי, שבחן של ישראל שפרסמה הכתוב לזו לומר שהיא לבדה היתה כו".

והנה גם לפי דרשה זו לא ה' הכשלו של שלומית בת דברי בזדון, וכמו שהוכיח ברא"ם כאן מדברי רש"י בפ' שמות, "דממה שכתב . . גבי מכה איש עברי שבעלה של שלומית בת דברי ה' ונתן עיניו בה ובלילה העמידו והוציאו מביתו והוא חזר ונכנס לביתו ובא על אשתו כשסבורה שהוא בעלה וחזר האיש בביתו והרגיש בדבר וכשראה אותו

(8) ולכמה מפרשים מדרשות חלוקות הן, ולהדרשה דכאן – לא היתה אנוסה (ראה יפה תואר (השלם) לויק"ר שם. מפרשי רש"י. ועוד).

(9) רא"ם כאן נראה שם שהביא מארז"ל שהובא בפרש"י פינחס (כו, ה) – "שהיו האומות מבזין אותם ואומרים כו' הטיל הקב"ה שמו עליהם כו' מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם", שלא ה' בזה אפילו אונס וטעות.

(10) ראה מפרשים שבהערה 13.

(11) ולכאורה ה' כאן (לפי הרא"ם) פחות יותר משוגג, שבשוגג יש עכ"פ כוונה על המעשה וכי"ב, וכלשונו, "אונס או מוטעת". וראה אלישך כאן (כד, י'), "ואף גם זה לא בכונתה כ"א שיצא העגל ההוא שלא ברצונה . . . וזה יאמר ויצא כי יצא כדבר היוצא בלי דעת כי היא לא התנית כו".

(12) ולפי הרא"ם, מה שבפרש"י, "קורא אותה וונה (הוא) מפני שנבעלה לפסול לה אע"פ שהיתה מוטעת".

(1) כד, י"א.

(2) ויק"ר פרשתנו פל"ב, ה (י"ש כאן). מכיל-תא בא יב, ו. שהשיר פ"ד, יב. שמיר פ"א, כח. מדרש תהלים מזמור קכב. ועוד.

(3) ל' המכילתא שם.

(4) לכאורה צ"ל ע"ד הלשון במדרש תהלים, אלא זו בלבד ופרסמה הכתוב. ועד"ז הוא בשהשיר ושאר המקומות.

(5) שה"ש שם (ד, יב).

(6) פרשתנו שם, יא.

(7) ב, יא.